

**Resoluziun CM/ResCMN(2014)6
davart la realisaziun da la Convenziun da basa per proteger las minoritads naziunalas tras la Svizra**

*(deliberada dal Comité dals ministers ils 28 da matg 2014
a chaschun da la 1200avla sesida dals delegads dals ministers)*

Il Comité dals ministers, tenor ils artitgels 24–26 da la Convenziun da basa per proteger las minoritads naziunalas (qua sutvart «Convenziun da basa»);

sa basond sin la Resoluziun (97) 10 dals 17 da settember 1997 ch'enumerescha las reglas deliberadas dal Comité dals ministers areguard il mecanissem da surveglianza tenor ils artitgels 24–26 da la Convenziun da basa;

resguardond la regla da votaziun ch'è vegnida acceptada en connex cun la deliberaziun da la Resoluziun (97) 10¹;

resguardond l'instrument da ratificaziun ch'è vegni deposità da la Svizra ils 21 d'october 1998;

renviend al rapport che la Regenza svizra ha suttamess ils 26 da schaner 2012 en il rom dal terz ciclus da surveglianza da la Convenziun da basa;

sunter l'examinaziun dal terz Parairi dal Comité consultativ davart la Svizra deliberà ils 5 da mars 2013 sco er da la posiziun en scrit da la Svizra dals 15 da november 2013;

sunter avair premdi enconuschientscha da las remartgas d'autras regenzas,

1. deliberescha las suandantas conclusiuns areguard la Svizra:

a) Svilups positivs

La Svizra mantegna sia tenuta constructiva envers la Convenziun da basa e ses sistem da surveglianza ed ha tschernì tut en tut ina metoda cumplexsiva per l'agen champ d'applicaziun.

La Regenza svizra ha lantschà pliras iniziativas per reformas giuridicas ed instituziunalas cun l'intenziun da proteger las minoritads naziunalas. Dapi il ciclus da surveglianza precedent è vegnidas deliberadas duas leschas spezialmain impurtantas per las personas appartegnentas a las minoritads naziunalas.

L'onn 2011 ha la Svizra fundà il Center svizzer da cumpetenza per ils dretgs umans (CSDU). L'incumbensa principala da quel è da promover e da sustegnair la realisaziun da las obligaziuns internaziunalas concernent ils dretgs umans en Svizra, e quai sin plaun federal, chantunal e communal.

La Lescha federala davart la promoziun da la cultura è ina basa giuridica solida per survegnir subvenziuns dal maun public a favur dals viagiants sco er per rinforzar las cumpetenzas da la Fundaziun «In futur per ils viagiants svizzers».

La Lescha federala davart las linguas naziunalas e la chapientscha tranter las cuminanzas linguisticas (LLing) rinforza il rom giuridic per la promoziun da la plurilinguitad e per l'utilisaziun pli consequenta da las quatter linguas naziunalas da la Svizra tras las autoritads federalas ed entaifer l'administraziun federala. Ella garantescha il tractament egal dal tudestg, franzos e talian e prevesa mesiras spezialas per sustegnair il rumantsch. La promoziun da la plurilinguitad è oramai in element essenzial en connex cun la realisaziun da la Cunvegna interchantunala davart l'armonisaziun da la scola obligatorica (Concordat HarmoS).

¹ En connex cun l'acceptaziun da la Resoluziun (97) 10 ils 17 da settember 1997 ha il Comité dals ministers deliberà tranter auter la suandanta regla: «Ils conclus prendids tenor ils artitgels 24.1 e 25.2 da la Convenziun da basa valan sco acceptads, sche dus terzs dals represchentants da las parts contractantas che prendan part a la votaziun, inclusiv la maiortad dals represchentants da las parts contractantas che han il dretg d'in sez en il Comité dals ministers, approveschan quels.»

La Svizra cuntinuescha cun sias grondas stentas en il sector da l'instrucziun da las linguas minoritaras ed en las linguas minoritaras ed ha dacurt amplifitgà il barat linguistic per promover la chapientscha vicendaivla spezialmain en las instituziuns da furmaziun en Svizra. La puschida d'instrucziun en rumantsch e talian resta cuntentaivla. Ultra da quai han numerus chantuns elavurà mesiras positivas per promover la plurilinguitad da las personas d'instrucziun e dals scolars en trais linguas naziunalas (tudestg, franzos e talian).

b) Temas che fan quitads

La situaziun generala dals viaggiants chaschuna anc adina gronds fastidis, perquai ch'il problem chaschunà tras la mancanza da plazzas da staziunament e da transit è vegnì schlià mo per part ils ultims 10 onns. Il dumber da plazzas da staziunament n'è strusch creschì e la situaziun da las plazzas da transit è schizunt sa pegiurada.

I vegn rapportà da cumportaments generalmain discriminants, tranter auter da cas d'intoleranza envers tschertas gruppas, e la frequenza da las manifestaziuns publicas d'intoleranza da vart da tschertas partidas politicas è s'augmentada en connex cun l'iniziativa dal pievel cunter la construcziun da minarets da l'onn 2009.

En connex cun la realisaziun da la Lescha federala davart las linguas naziunalas e la chapientscha tranter las cuminanzas linguisticas (LLing) datti in basegn d'agir en l'administraziun federala tar ils collavurats talians e rumantschs, ils quals èn anc adina sutpreschentads sin il stgalim da cader.

I vegnan annunziads mo paucs cas da discriminaziun, quai ch'è in indizi che la societad svizra è infurmada mo insuffizientmain davart las prescripziuns giuridicas respectivas e davart ils meds legals che stattan a disposiziun. Ina lescha generala cunter la discriminaziun è indispensabla.

La Fundaziun «In futur per ils viaggiants svizzers» n'ha anc betg avunda meds finansials e persunals per cuntanscher soluziuns adattadas areguard las plazzas da staziunament e da transit.

I na dat nagina procedura d'audiziun efficazia che garantescha ch'ils interess dals viaggiants vegnian communitgads sin plaun interchantunal a las differentas autoritads localas che s'occupan da dumondas davart questa minoritad. L'acceptanza sociala da la moda da viver dals viaggiants pudess vegnir meglierada. Plinavant pari che la scolaziun dals uffants dals viaggiants che pratitgeschan ina vita nomada n'è betg garantida correctamain, sche quests uffants èn en viadi cun lur geniturs.

2. deliberescha las suandantas recumandaziuns areguard la Svizra:

Ultra da las mesiras ch'èn necessarias per realisar las recumandaziuns detagliadas en las parts I e II dal Parairi dal Comité consultativ vegnan las autoritads supplitgadas da prender las suandantas mesiras per meglierar vinavant la realisaziun da la Convenziun da basa:

In agir direct è necessari en ils suandants secturs²:

- Il Comité consultativ appellescha puspè a las autoritads d'eliminar uschè svelt sco pussaivel la mancanza seriosa da plazzas da staziunament e da transit per ils viaggiants. Mesiras resolutas èn necessarias per intimar instantamain tut ils acturs sin plaun federal, chantunal e communal da s'occupar en emprima prioritad dals problems dals viaggiants, e quai en il rom dals plans naziunals da l'organisaziun dal territori. Ultra da quai ston vegnir sanadas plazzas manglusas e ston vegnir prendidas mesiras da sensibilisaziun en la publicitad, tar las vischnancas e tar ils proprietaris da bains immobigliars privats per favurisar fermativas spontanias.

- Il Comité consultativ appellescha a las autoritads da prender mesiras adequatas per cumbatter cunter las manifestaziuns da rassissem, da condemnar publicamain e senza retard tut las furmas d'intoleranza, inclusiv en il discurs politic, e da s'engaschar a favur da la promoziun da la diversitad ed a favur da la toleranza entaifer la societad svizra.

² Las recumandaziuns suondan la successiun dals artitgels correspondents da la Convenziun da basa.

- Il Comité consultativ supplitgescha instantamain las autoritads da cuntinuar cun lur stentas per realisar cumplainamain las obligaziuns areguard ils dretgs linguistics da las personas appartegentas a las minoritads naziunalas, ch'èn francadas en la Lescha federala davart las linguas naziunalas e la chapientscha tranter las cuminanzas linguistics (LLing), per effectuar dal tuttatatg l'egualitad da las linguas uffizialas en la pratica e per permetter a las personas appartegentas a las minoritads linguistics da duvrar lur atgna lingua en l'administraziun federala. Ultra da quai sto vegnir controllada vinavant lur represchentanza proporziunala en las structures administrativas.

Ulteriuras recumandaziuns³:

- Il Comité consultativ supplitgescha las autoritads d'infurmar pli savens la populaziun davart ils meds giuridics pussaivels cunter discriminaziun. Impurtant èsi cunzunt che las personas ch'èn periclitadas spezialmain da la discriminaziun vegnian infurmadas en moda cumplexsiva davart lur dretgs e davart ils meds legals che stattan a disposiziun ad ellas.

- Il Comité consultativ appellescha a las autoritads da reveder lur posiziun concernent ina lescha cumplexsiva cunter la discriminaziun e da cuntinuar cun la registraziun sistemica da datas davart la discriminaziun per survegliar la situaziun.

- Il Comité consultativ appellescha danovamain a las autoritads d'augmentar cleramain l'agid finanziel public per las associaziuns dals viagiants, en spezial per la Fundaziun «In futur per ils viagiants svizzers», per che quellas disponian d'avunda meds finanzials per ademplir lur incumbensas. Quai vala en spezial en vista a las novas pussaivladads che resultan da la Lescha federala davart la promoziun da la cultura (LPCu), che ha tranter auter l'intent da pussibilitar als viagiants ina moda da viver che correspunda a lur cultura. Sin plaun chantunal ed interchantunal ston vegnir creads ed applitgads mecanissem efficaçis per laschar vegnir a pled questas personas.

- Il Comité consultativ recumonda a las autoritads da rinforzar lur stentas per sensibilisar la populaziun per la moda da viver tradiziunala dals viagiants e da sustegnair il dialog intercultural, cun l'intent da promover la chapientscha vicendaivla, la confidenza e l'acceptanza da las tradiziuns, da la cultura e da la moda da viver da questa cuminanza.

- Il Comité consultativ supplitgescha las autoritads da sustegnair er vinavant activamain las medias da las minoritads linguistics, dond spezialmain atenziun als basegns da la cuminanza linguistica taliana e da la minoritad linguistica rumantscha. El animescha plinavant las autoritads da facilitar als viagiants tras mesiras adequatas l'access a las medias e da sustegnair la promoziun da la toleranza e da la diversitad culturala en las medias.

- Il Comité consultativ supplitgescha las autoritads da cuntinuar e da rinforzar – en il rom d'in dialog cuntinuand cun ils represchentants da questas minoritads – las mesiras prendidas per eliminar las difficultads ch'ils uffants dals viagiants che pratitgeschan ina vita nomada han areguard l'access a l'instrucziun.

3. envida la Regenza da la Svizra, tenor la Resoluziun (97) 10:

- a. da cuntinuar cun il dialog cun il Comité consultativ;
- b. d'infurmar regularmain il Comité consultativ davart las mesiras prendidas areguard las conclusiuns ed areguard las recumandaziuns formuladas en ils chapitels 1 e 2.

³ Las recumandaziuns suondan la successiun dals artitgels correspondents da la Convenziun da basa.